

ความสุขของคฤหัสถ์

โดย

พระธรรมวโรตม วัดปทุมคงคา

จัดพิมพ์โดย

มูลนิธิอิทธิธรรมมหาธาตุวิทยาลัย

วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ทำพระจันทร์

กรุงเทพมหานคร

โทร. ๒๒๑๕๙๙, ๒๒๒๑๕๓๕, ๒๒๒๙๐๐๔

ส.ค.ส.

อภินันทนาการ

แต่.....

.....

.....

จาก.....

...../...../.....

สารบัญ

	หน้า
ความสุขของคฤหบดี	๑
ผู้บันดาลชีวิต	๑๕
ลิขิตชีวิต	๓๐

ความสุขของคฤหัสถ์

พระธรรมวโรดม วัดปทุมคงคา

ขอความสุขความเจริญ จงมีแด่ท่านทั้งหลาย

ปาฐกถาธรรมที่ข้าพเจ้าจะแสดงในวันนี้ มีหัวข้อเรื่อง
ว่า “ความสุขของคฤหัสถ์”

ทุก ๆ คนไม่ว่าจะเป็นใครย่อมปรารถนาความสุข
ไม่ปรารถนาความทุกข์กันทั้งนั้น แต่บางคนก็มีความสุข
สมตามความปรารถนา แต่บางคนก็ไม่มีความสุขสม
ตามความปรารถนา พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมโปรด
ประชาชนนั้น มิใช่ว่าพระองค์จะแสดงธรรมให้ประชาชน
ทุกคนไปสวรรค์ไปนิพพาน พระองค์ทรงแสดงธรรมตาม
ความเหมาะสมแก่บุคคลนั้น ๆ คือว่าแสดงธรรมให้ได้รับ
ประโยชน์เป็นขั้น ๆ ถ้าผู้ใดต้องการประโยชน์สุขในปัจจุบัน
พระองค์ก็ทรงแสดงธรรม เพื่อให้เขาได้รับประโยชน์สุขใน

ปัจจุบัน ส่วนผู้ใดต้องการประโยชน์สุขในภายหน้า พระองค์ก็แสดงธรรมให้เขาได้รับประโยชน์สุขในภายหน้า ส่วนท่านผู้ใดต้องการประโยชน์สุขชั้นยอด คือพระนิพพาน พระองค์ก็แสดงธรรมให้เขาได้รับประโยชน์สุขชั้นยอด คือพระนิพพาน ทรงแสดงตามความต้องการ ตามความเหมาะสม ตามอุปนิสัยใจคอของเขา พระองค์ทรงเคยเป็นคฤหัสถ์ ก็เป็นผู้ครองเรือนและมีความสุขอย่างที่คฤหัสถ์จะพึงมี เกือบจะกล่าวได้ว่าชีวิตคฤหัสถ์ของพระพุทธเจ้านั้นมีความสุขอย่างที่ทำให้ใครก็ทักทายมิได้ยาก มีพระมเหสีเป็นพระมเหสีที่ดีที่สุด แล้วพระองค์ยังดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าฟ้าชาย เป็นมกุฏราชกุมารที่จะได้ครองราชสมบัติต่อไป มีที่อยู่ก็มีความสุขทุกฤดู คือมีปราสาทอยู่ ๓ หลัง หลังหนึ่งสำหรับอยู่ในฤดูร้อน อีกหลังหนึ่งสำหรับอยู่ในฤดูหนาว อีกหลังหนึ่งสำหรับอยู่ในฤดูฝน แต่พระองค์ก็เห็นว่าความสุขนี้เป็นความสุขที่ไม่แน่นอน เป็นอนิจจัง เป็นของไม่เที่ยง **สมบัติกับวิบัติเป็นของคู่กัน** พระองค์จึงได้เสด็จออกแสวงหาความสุขที่ยั่งยืน

คือ “อมตหานิพพาน” เมื่อพระองค์ได้สำเร็จเป็นพระ-
พุทธเจ้าแล้ว พระองค์ก็แสดงธรรมโปรดสัตว์ สำหรับ
คฤหัสถ์ พระองค์ก็ได้แสดงธรรมเพื่อให้เขาได้รับประโยชน์
อย่างคฤหัสถ์ * คือ ทรงแสดงให้เขามีความสุขอย่างคฤหัสถ์
สุขของคฤหัสถ์นั้น พระองค์ทรงแสดงไว้ ๔ ประการด้วยกัน
คือ :-

๑. ความสุขที่เกิดจากการมีทรัพย์

๒. ความสุขที่เกิดจากการจ่ายทรัพย์
บริโภค

๓. ความสุขที่เกิดจากการไม่ต้องเป็น
หนี้เขา

๔. ความสุขที่เกิดจากการทำงานไม่มี
โทษ

คฤหัสถ์ผู้ใดมีความสุข ๔ ประการนี้ เชื่อว่ามี
ความสุขสมบูรณ์

ความสุขข้อที่หนึ่ง คือ ความสุขที่เกิดจากการมีทรัพย์นั้น จะทำอย่างไรจึงจะมีทรัพย์เพื่อให้เกิดความสุข การที่จะทำให้มีทรัพย์และให้เกิดความสุขนั้นต้องทำในทางที่ถูกที่ชอบ พระองค์ก็ทรงแสดงถึงวิธีการที่จะให้เกิดทรัพย์อันจะให้เกิดความสุขไว้ เรียกเป็นภาษาธรรมะว่า “**ทฎฐธัมมิกัตถะประโยชน์**” แปลว่า “**ประโยชน์ในปัจจุบันคือผู้ใดปฏิบัติตามแล้ว จะได้รับประโยชน์ในปัจจุบันทันตาเห็น** มีอยู่ ๔ ประการด้วยกัน คือ:—

๑. ขยันทำภาระงาน

๒. รักษาทรัพย์สมบัติ

๓. คบเพื่อนดี

๔. ประหยัด

ถ้าผู้ใดปฏิบัติได้ทั้ง ๔ ประการนี้ ผู้นั้นก็จะเจริญด้วยทรัพย์สมบัติ

ข้อที่หนึ่ง ทว่าบัณฑิตทำงาน คนที่ขยันเท่านั้นจึงจะหาเงินได้ คนที่เกียจคร้านไม่มีทางที่จะได้เงิน ลักษณะของคนขยัน ท่านแสดงไว้ว่ามีอยู่ ๓ อย่าง คือ :-

๑. รีบทำธุระที่กะไว้ไม่ทอดธุระ
๒. ทำงานที่มาถึงมือโดยไม่ชักช้า
๓. ทำงานตามเวลาไม่ผลัดวัน

ลักษณะ ๓ ประการนี้ เป็นลักษณะของคนขยัน ส่วนลักษณะของคนเกียจคร้านนั้น ก็มี ๓ ประการ คือ :-

๑. ทอดธุระที่กะไว้ว่าจะทำ
 ๒. เบื่อหน่ายต่อการงานที่เกิดขึ้น
- เฉพาะหน้า**

๓. ผลัดเพี้ยนเวลาเรื่อย ๆ ไป

นี่เป็นลักษณะของคนเกียจคร้าน ท่านทั้งหลายสำรวจตัวเองได้ว่า ท่านจะเป็นคนขยัน หรือจะเป็นคนเกียจคร้าน ก็เอาลักษณะ ๓ ประการนี้สำรวจ แม้ท่านจะสำรวจบุคคลผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น สำรองลูกสำรวจหลาน ก็เอาลักษณะ ๓

ประการนี้สำรวจได้ ผู้ที่ยืนยันมีลักษณะ ๓ ประการอย่างนี้
สามารถจะหาทรัพย์ได้ มีภาสิตแสดงถึงการหาทรัพย์ว่า

“ปฏีรูปการี ชุรวา อฏฐาตา วินุหเต อนั”

คนที่มีความขยัน มีธุระอยู่เสมอ คือมีงานทำอยู่เสมอ
แล้วก็ทำงานให้เหมาะสม ย่อมแสวงหาทรัพย์ได้ ฉะนั้น
ผู้ปรารถนาจะมีทรัพย์ก็ต้องเป็นคนขยัน

ข้อที่สอง รู้จักรักษา เมื่อหาทรัพย์ได้มาแล้ว ก็ต้อง
รักษาทรัพย์สมบัติไว้ให้ดี ไม่ให้เป็นอันตราย อันตรายที่จะ
ทำให้ทรัพย์ต้องสูญเสียไปนั้น ที่สำคัญที่สุดก็คือ **อบายมุข**
ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ **อบายมุข** เป็นอันตรายแก่
ทรัพย์ ถ้าผู้ใดประพฤติกอบายมุขแล้ว ทรัพย์นั้นจะไม่อยู่
อบายมุขมีหลายประการ ประการที่สำคัญก็คือ **ความเป็น**
นักเลงการพนัน **ความเป็นนักเลงการพนัน** เป็น
อันตรายอย่างร้ายแรงแก่ทรัพย์ พูดกันว่า **โจรปล้นก็ยังไม่**
ดีกว่าไฟไหม้ เพราะว่าโจรปล้น ถ้าตัวเราไม่ตาย บ้านเรา
ก็ยังมียู่ ทรัพย์สมบัติบางอย่างที่โจรไม่เอาไปก็ยังหลงเหลือ

ท่านจึงกล่าวว่า โจรปล้นดีกว่าไฟไหม้ ไฟไหม้ดีกว่า
 การพนัน เพราะว่าไฟไหม้ยังมีที่ดินเหลืออยู่ และยังมี
 สมบัติบางอย่างบางประการ ที่ชนออกจากบ้านที่ถูกไฟไหม้
 เหลืออยู่ แต่ถ้าหากว่าเล่นการพนันแล้วจะไม่มีอะไร
 เหลือ บ้านก็จะไม่เหลือ ที่ดินก็จะไม่เหลือ ทรัพย์สิน
 สมบัติอะไรก็จะไม่เหลือ ฉะนั้น ผู้ที่จะรักษาทรัพย์สินสมบัติ
 ไว้ได้ต้องเป็นผู้ตเว้นจากอบายมุขต่าง ๆ มีเล่นการพนัน
 เป็นต้น ถ้าจะเปรียบเทียบก็เหมือนการที่เราตักน้ำใส่ตุ่ม ถ้า
 ตุ่มนั้นมีรูรั่ว เราตักใส่น้ำก็ไม่รู้จักเต็มเพราะมันรั่ว ถ้ายัง
 มีรูรั่วมาก ยิ่งตักใส่น้ำไม่เต็มทีเดียว จะรั่วหมดเลยไม่มีเหลือ
 อดายมุขนั้นเปรียบเหมือนรูรั่วของตุ่ม นักเหมือน
 กับทรัพย์สิน เราตักน้ำใส่ตุ่มที่มีรูรั่ว ก็เหมือนอย่างว่า
 เราแสวงหาทรัพย์สินมาแล้ว เราไม่เว้นอดายมุขและก่อ
 อดายมุข ก็เหมือนยังกะตักน้ำใส่ตุ่มที่มีรูรั่ว จะไม่มี
 เวลาเต็มเลย จะต้องหมดไป ฉะนั้นผู้หาทรัพย์สินมา

ได้แล้วจะต้องควั่นอบายมุขอย่างเด็ดขาด จึงจะสามารถรักษาศรัทธาสมบัติได้

ข้อที่สาม คบเพื่อนดี คนดี ๆ ถ้าไปคบเพื่อนที่ไม่ดี ก็อาจกลายเป็นคนที่เสียไปได้ คนที่เสียถ้าคบเพื่อนดีก็อาจจะกลับตัวเป็นคนดีได้ มีภาษิตว่า “**ยัม เว เสวติ ตาภิโส**” คบคนเข่นใจ ก็จะเป็นเหมือนคนเข่นนั้น คนดีก็คือคนประพฤติชอบ ค้วยกาย ค้วยวาจา ค้วยใจ เราคบคนที่ประพฤติดีประพฤติชอบค้วย กาย วาจา ใจ นี่แหละที่ชื่อว่า เราคบมิตรที่ดี

ข้อที่สี่ ประหยัด คือว่าเลี้ยงชีวิตตามสมควรแก่กำลังทรัพย์ที่หามาได้ เมื่อหาทรัพย์มาได้แล้ว เราก็จะต้องกิน เราก็จะต้องใช้ แต่ท่านว่าต้องให้กินให้ใช้อย่างประหยัด คือ **ไม่กินไม่ใช้ให้ผิดเคืองจนเกินไป หรือไม่กินไม่ใช้อย่างฟุ่มเฟือยเกินไป** เรียกว่าต้องเดินสายกลาง ท่านเรียกว่า “**มัธยัสถ์ ๆ**” ก็คง “**มัธยม**” นี่แหละ ปฐมแปลว่าชั้นต้น มัธยมชั้นกลาง อุดมชั้นสูงสุด มัธยัสถ์ก็

ชั้นกลาง อยู่ในระหว่างฝัดเคื่อง อยู่ในระหว่างฟุ่มเฟือย เรียกว่าประหยัด คือ “มัธยสถ์” ความเป็นอยู่ของครอบครัว แต่ละครอบครัวนั้นไม่เหมือนกัน บางคนก็ต้องใช้จ่ายมาก บางครอบครัวก็ต้องใช้จ่ายมาก แต่บางคน บางครอบครัว ก็ใช้จ่ายน้อยตามฐานะ

อย่างไรเรียกว่า “ประหยัด” อย่างไรเรียกว่า “ฟุ่มเฟือย” จะเอาเป็นมาตรฐานก็ต้องพูดให้ชัด ยกตัวอย่าง เช่น เราหาทรัพย์ได้วันหนึ่ง ๕๐ บาท ทุกวันไป แต่ว่า ความเป็นอยู่ของเราใช้วันละ ๓๐ บาทพอ เราใช้เพียงวันละ ๓๐ บาท อย่างนั้นแหละเรียกว่า เลี้ยงชีวิตตามสมควรแก่กำลัง ทรัพย์ที่หามาได้ ไม่ให้ฝัดเคื่อง ไม่ให้ฟุ่มเฟือย เราหาได้วันละ ๓๐ บาท ความจำเป็นในการจ่าย ๓๐ บาท แต่เรา ใช้จ่ายเพียง ๒๐ บาท อย่างนี้เรียกว่าฝัดเคื่อง คือมันต่ำกว่า ความจำเป็นเบียดรอกเกินไป ท่านก็ไม่นิยม เราหาได้วันละ ๕๐ บาท เราใช้จ่ายถึง ๔๐ บาท ซึ่งความจำเป็นมันมีเพียง ๓๐ บาท ก็เรียกว่าเกินความจำเป็นไป ๑๐ บาท อย่างนี้

เรียกว่าฟุ่มเฟือย คือถ้าเราหาได้ ๕๐ บาท แล้วเราใช้ ๓๐ บาท ตามความจำเป็นของครอบครัวก็จะเหลือเงินวันละ ๒๐ บาททุกวันไป ถ้าเราใช้ไปถึง ๔๐ บาท มันก็เหลือเงินเพียง ๑๐ บาท แทนที่จะตั้งตัวได้ไว ๆ ก็จะใช้ไป นี่เป็นสายกลาง เพราะฉะนั้น การที่จะให้มีทรัพย์สินนั้น ต้องเดินตามหลัก ๔ ประการนี้

๑. ต้องขยันทำงาน

๒. ต้องรักษาทรัพย์ให้ดี ปิดประตู

อบายมุข

๓. ต้องคบเพื่อนดี

๔. ต้องประหยัด

เมื่อหาทรัพย์มาได้ อย่างนี้ เรามีทรัพย์เราก็มีความ
 อิ่มใจว่าเรามีทรัพย์ ถ้าหากว่าไม่มีทรัพย์เป็นคนยากจน มัน
 ก็เป็นความทุกข์ มีภาษิตว่า “**ทลิตุหิณํ ทุกฺขํ โลก**”
ความจนเป็นทุกข์ในโลก ฉะนั้น คนมีทรัพย์จึงมีความสุข
 อิ่มใจว่าเรามีทรัพย์

ความสุขข้อที่สอง คือความสุขที่เกิดจากการจ่าย
ทรัพย์บริโลก เรามีทรัพย์ แต่ถ้าไม่จ่ายทรัพย์บริโลก มัน
 ก็อึดใจเพียงแต่ว่ามีทรัพย์ แต่ที่ไม่ใช้ทรัพย์ให้เป็นประโยชน์
 มันก็ไม่ใช่ความสุขในข้อนี้ จะต้องจ่ายทรัพย์เพื่อบริโลก
 แต่ต้องจ่ายตามที่ว่ามาว่าไม่ให้ผิดเคือง ไม่ให้ฟุ่มเฟือย ต้อง
 จ่ายอย่างประหยัดบำรุงความสุขบ้าง

วิธีจ่ายทรัพย์นั้น โบราณท่านแนะนำไว้ว่า ถ้าจะจ่าย
 ให้เป็นประโยชน์ก็จ่าย ๔ ทาง คือว่า

๑. ใช้หนี้เก่า

๒. ให้เขากู้

๓. ผังไว้

๔. ทิ้งลงไปในเหว

ท่านสอนอย่างนี้เป็นปริศนา เพื่อให้เข้าใจคำสอน
 ที่เป็นปริศนา ข้อนี้จะยกเรื่องชาดกมาแสดงให้ฟัง ในชาดก
 นั้นเล่าไว้ว่า มีนกแขกเต้าฝูงหนึ่งประมาณ ๕๐๐ ตัว บิน
 ไปกินข้าวของชาวนา นกแขกเต้าตัวอื่นเมื่อกินข้าวอิ่มแล้ว

ก็บินกลับรังปากเปล่า ๆ แต่มีนกแขกเต้าอยู่ตัวหนึ่ง เวลา
จะกลับรังต้องคาบข้าวติดปากไปวันละ ๓ รวง ชาวนาเขาก็
พยายามดักจับนกตัวนี้ได้ แล้วก็ถามนกว่า “กินอิ่มแล้ว
ทำไมต้องคาบข้าวของเขาไปวันละ ๓ รวง” นกก็ตอบ
ว่า “ที่คาบไป ๓ รวงนั้น รวงหนึ่งเอาไปให้หน้แก่่า
อีกรวงหนึ่งเอาไปให้เขาภู อีกรวงหนึ่งเอาไปฝังไว้”
ชาวนาฟังแล้วก็สงสัย ไม่ทราบว่านกเป็นหน้ใคร นกเอาไป
ให้เขาภู นกเอาไปฝังไว้ที่ไหน ก็ขอให้อธิบาย

นกแขกเต้าก็อธิบายว่า “รวงหนึ่งเอาไปให้หน้แก่่า
คือเอาไปให้พ่อให้แม่กิน เพราะพ่อแม่เป็นผู้มีบุญคุณ
เป็นผู้ให้กำเนิดได้เกิดมา แล้วก็เลี้ยงดูให้เติบโตด้วย
คิดถึงคุณของท่าน จึงเอาไปฝากท่านวันละรวง ๆ เอา
ไปให้หน้แก่่า” ชาวนาก็สารูว่า นกตัวนี้เป็นนกที่มีความ
กตัญญูท่เวที่ต่อพ่อแม่ ตัวอิ่มแล้วก็เกรงว่าพ่อแม่จะอด
เอาไปฝากพ่อแม่รวงหนึ่ง

นกอธิบายต่อไปอีกว่า “อีกรวงหนึ่งเอาไป**ให้เขา** **คือเอาไปให้ลูกให้หลานกิน** เราเป็นผู้ที่ให้ลูกให้หลานเกิดมา ถ้าเราไม่เลี้ยงดูเขา เขาก็จะต้องอดตาย เราก็ต้องเอาไปให้ลูกหลานกิน เมื่อลูกหลานเขากินแล้ว ต่อไปเขาเติบโตขึ้นในภายหน้า เขาก็จะมาหากินได้ เขาก็ถึงคุณของพ่อแม่ปู่ย่าตายาย เขาก็จะได้ตอบแทนด้วยการเลี้ยงดูพ่อแม่ปู่ย่าตายาย จึงเปรียบเหมือนอย่างกับว่า เอาไป**ให้เขา**ไว้” ชาวนาได้ฟังแล้วก็ให้สาธุว่า นกตัวนี้ก็มีเมตตาการุณา กินแล้ว อิ่มแล้ว ก็ห่วงลูกห่วงหลาน เกรงว่าลูกหลานจะอดจะอยาก เอาไปฝากลูกหลาน

แล้วนกก็อธิบายต่อไปว่า “อีกรวงหนึ่งเอาไป**ฝังไว้** **คือเอาไปฝากเพื่อนนกด้วยกัน** เพื่อนนกบางตัวก็เป็นนกที่แก่ บินไปหากินไม่ไหวบ้าง เป็นนกที่พิการปีกหักขาหัก บินหากินไม่ไหวบ้าง เป็นนกที่เจ็บบินหากินไม่ได้บ้าง ต้องอดต้องอยาก ข้ำพเจ้าก็เกิดศรัทธา เกิดความสงสาร จึงได้เอาไปฝากนกพวกนี้เสียรวงหนึ่งเท่ากับไปฝังไว้ คือเอา

ไปทำบุญให้แก่พวกมัน” ชาวนาฟังแล้วก็เลื่อมใสว่านักตัวนั้น
เป็นนักมีศรัทธา ใจบุญ

และนักก็อธิบายต่อไปว่า “ที่ข้าพเจ้ามากินของท่าน
ทุกวัน ๆ นี้ เหมือนอย่างกับใส่ไปในแห คือกินแล้ว
มันลงไปในห้อง เหมือนกับลงไปในแห มันไม่รู้จักเต็ม
เหมือนแหใส่อะไรลงไปมันก็หายไม่รู้จักเต็ม ท้องนี้จึง
เหมือนแห การที่รับประทานทุก ๆ วัน การที่กินทุก ๆ วัน
นี้ก็เปรียบเหมือนใส่ลงไปในห้อง ไม่รู้จักเต็ม ไม่ใส่ก็ไม่ได้
ถ้าท้องพ่องก็เป็นทุกข์ อย่างที่มีภาษิตว่า “**ขิมจณา
ปรมา โรค**” ความหิวเป็นโรคอย่างยิ่ง ยิ่งกว่า
โรคอะไรทั้งหมด เพราะว่าโรคอย่างอื่นนั้น บางคนก็ไม่เป็น
แต่โรคหิวนี้เป็นทุกคน โรคอย่างอื่นนั้น บางโรคก็รักษาหาย
บางโรคก็รักษาไม่หาย แต่ว่าโรคหิวนั้น ถ้าไม่รักษา ไม่หาย
ต้องรักษาจึงหาย แล้วโรคอย่างอื่นนั้นไม่ใช่เป็นกันทุกวัน
ทุกคืน ทุกเดือน ทุกปี เป็นบางวัน บางคืน บางเดือนบางปี
แต่ว่าโรคหิวนี้เป็นทุกวัน และวันหนึ่งเป็นตั้ง ๓ เวลา จึง

นับว่าเรื่องความหิวเป็นเรื่องสำคัญมาก ข้าพเจ้ามักกินของ
ท่านทุกวัน^{๕๕} เพราะความหิว ต้องใส่ลงไปในห้อง

ชานาฟงแล้ว^{๕๖} เลื่อมใส บอกว่านกตัวนี้เป็นนกที่รู้จัก
เลี้ยงตัวด้วย จึงบอกว่า ท่านเป็นนกที่มาก ที่แรกข้าพเจ้า
คิดว่าท่านนี่จะเป็นนกที่เลวมาก เพราะนกตัวอื่นเขาหากิน
เสร็จเรียบร้อยแล้ว เขาก็ไม่คาบ ส่วนท่านบินมาหากินแล้ว
ก็ยังคาบไปด้วย อย่างที่พูดว่า “กินแล้วยังคาบ” แต่ว่า
ท่านไม่ได้คาบไปเสีย คาบไปดี คือ คาบเอาไปให้พ่อแม่
คาบเอาไปให้ลูกหลาน คาบเอาไปทำบุญ แล้ว^{๕๗} เลยม
ตัวด้วย ท่านเป็นนกมีความกตัญญูต่อกับพ่อแม่
เป็นนกที่^{๕๘} มีความเมตตากรุณาต่อลูกหลาน เป็นนกที่มี
ศรัทธาในบุญ ข้าพเจ้าเลื่อมใสจะยกนาให้ท่านสักร้อย
ไร่ให้เป็นของท่าน แล้วก็จะให้เขาทำนาให้ท่านกิน”

นกก็บอกว่า “ร้อยไร่นะมากไป ข้าพเจ้าเป็นนกมีพวก
เพื่อนฝูงอยู่เพียง ๕๐๐ ตัวเท่านั้น ก็ขอสัก ๒๐ ไร่ก็พอ”
เป็นอันว่านก ๕๐๐ ตัว^{๕๙} มีข้าวกิน ๒๐ ไร่อย่างสบาย ก็เพราะ

มีนกที่เป็นหัวหน้าดี ฉะนั้น การที่จะจ่ายทรัพย์สินบริโภคนั้น ก็ต้องจ่ายให้อยู่ในระยะมัธยัสถ์หรือประหยัด หรือจ่ายไปอย่างแบบโบราณว่า เพราะถ้าเราจ่ายไปอย่างนี้แล้วให้เกิดความสุข มานึกภายหลังว่าทรัพย์สินของเราหมดไปทางไหนบ้าง นึกว่าเราได้ให้คุณพ่อคุณแม่บ้าง เลี้ยงลูกหลานบ้าง ทำบุญบ้างแล้วมีใจสบายใจ ถ้าจ่ายไปในทางที่ไม่ดี เช่น จ่ายไปในทางเล่นการพนันเสียหายเป็นต้น มันก็เสียใจในภายหลัง นี่เป็นความสุขข้อที่สอง

ความสุขข้อที่สาม สืบเกิดจากการไม่ต้องเป็นหนี้ การจ่ายนั้นต้องจ่ายไม่ให้เป็นหนี้ด้วย ถ้าเป็นหนี้ก็เป็นความทุกข์ เพราะว่ามีภษิต “อิตาหามิ ทุกฺขํ โลก” ความ **เป็นหนี้เป็นทุกข์ในโลก** ถ้าไม่มีหนี้ แม้จะไม่มั่งมีนักก็มีความสุขได้ ถ้ามีหนี้ถึงจะมั่งมีมาก มันก็เป็นความทุกข์อยู่ นั่นเอง เพราะว่าคนเป็นหนี้ทุกคนต้องมีความทุกข์อยู่ในใจ ทั้งนั้นว่าเราเป็นหนี้เขา เราจะต้องหาเงินใช้หนี้เขา มัน

เป็นความทุกข์อยู่ตลอดเวลา ตลอดคืน ตลอดเดือน ตลอดปี ถ้าเราไม่มีหนี้ มีพอกินพอใช้ เราก็มีความสุข ฉะนั้น ท่าน จึงได้สอนว่า “ความสุขที่เกิดจากการไม่เป็นหนี้”

สุข ข้อที่สี่ สุขเกิดจากการทำภาระงานที่ปราศจากโทษ ข้อนี้เป็นความสุขที่สำคัญยิ่งกว่าทุกข์ เพราะว่าคนเราจะดีหรือจะชั่วก็ดี อยู่ที่การทำ ถ้าทำดีก็ได้รับผลดีตอบแทน ได้รับความสุข ได้รับความเจริญ ถ้าทำไม่ดีก็ได้รับความทุกข์ความเสื่อม ถ้าเราทำกรรมดี เราก็รู้สึกมีความสุขในใจว่า เราไม่ได้ทำกรรมชั่ว ถึงแม้ไม่มีใครเห็นว่าเราทำกรรมดี เราก็มีความสุข ส่วนการทำชั่ว ถึงแม้ไม่มีใครเห็นว่าเราทำกรรมชั่ว ใจมันก็ไม่สบาย ใจมันก็มีความทุกข์ เพราะฉะนั้นความสุขข้อสุดท้าย คือ :-

สุข เกิดจากการทำงานที่ปราศจากโทษ จึงเป็นความสุขยิ่งกว่าความสุขทั้ง ๓ ประการข้างต้น เราทำดีหรือทำชั่วก็ต้องเป็นผลที่เราจะต้องรับ เราจะให้คนอื่นรับผลตอบแทนไม่ได้

ข้าพเจ้า ได้แสดงปาฐกถาธรรมมาพอสมควรแก่
 เวลา ขออนุภาพของคุณพระพุทธเจ้า พระธรรม
 พระสงฆ์ และบุญกุศลทั้งหลาย จงคุ้มครองท่านผู้ฟัง
 ทั้งหลายทุกท่าน ให้เป็นผู้ปราศจากความทุกข์ ความ
 โศก โรคภัย อุปสรรคอันตรายต่าง ๆ เจริญด้วยอายุ
 วรรณะ สุขะ พละ ปฏิภาณ คุณสารสมบัติ ร่วมเย็น
 เป็นสุขอยู่ในร่มเงาพระพุทธเจ้า แม้ปรารถนาสิ่งใด
 โดยชอบ ก็ขอให้สำเร็จสมความปรารถนาของท่าน
 ทุกประการ เทอญ

๕ มีนาคม ๒๕๒๓

พระธรรมวโรตม

ผู้บันดาลชีวิต

บางท่านกล่าวว่า ชีวิตต้องเป็นไปตามพรหมลิขิต
คือ ดำเนินไปตามแผนที่ของชีวิตที่พระพรหมเขียนไว้
ให้ฝ่ามือฝ่าเท้า หรือเขียนไว้ที่วันเดือนปีเวลาเกิด

ชีวิตจะเป็นไปอย่างไร คือ จะมีลาภเสื่อมลาภ
มียศเสื่อมยศ จะได้สรรเสริญหรือนินทา จะสุขหรือ
ทุกข์ จะสบายหรือลำบาก จะเจริญขึ้นหรือเสื่อมลง
ต้องสุดแท้แต่พระพรหมจะบันดาลให้เป็นไป

พระพรหมคือใคร มีองค์ ทำไมจึงสามารถบันดาล
ชีวิตของคนทั้งโลกซึ่งมีจำนวนหลายพันล้านให้เป็นไปต่าง ๆ
กันได้ทุก ๆ วัน

นิพนธ์ครั้งดำรงศัสมณศักดิ์เป็นพระธรรมปิฎก

ในทางพระพุทธศาสนากล่าวว่า คำว่าพรหม แปลว่า ประเสริฐ ถ้าเป็นชื่อของคนที่แปลว่า คนประเสริฐ ถ้าเป็นชื่อของธรรมก็แปลว่า ธรรมประเสริฐ คนจะประเสริฐก็เพราะมีธรรมประเสริฐ ธรรมประเสริฐที่จะทำคนให้เป็นพระพรหมได้นั้น มีหลายอย่าง คือ

๑. ฌาน คือความเพ่งใจในอารมณ์เฉพาะอย่าง โดยอย่างหนึ่ง จนใจสงบระงับถึงขั้นที่ ๕ ได้ ผู้สำเร็จฌานชั้นใดชั้นหนึ่ง ตายแล้วจะได้ไปบังเกิดเป็นพระพรหม

๒. เมถุนวิบัติ การงดเว้นจากกามารมณ์ ก็ทำคนให้เป็นพรหมได้ เรียกว่า พรหมจารี แปลว่า ผู้ประพฤติเหมือนพรหม คือ เว้นกามารมณ์บ้าง เรียกว่า เพศพรหมจรรย์บ้าง ในองค์ศีลข้อที่ ๓ ในศีล ๘ ข้อ กล่าวว่า อพฺรหมจฺริยาเวรมณี แปลว่า เว้นจากความประพฤติดีที่มิใช่กิจของพรหม ก็คือเว้นจากกามารมณ์นั่นเอง

๓. พรหมวิหารธรรม คือ ธรรมเป็นเครื่องอยู่ของพรหม มี ๔ คือ เมตตา ความรักใคร่ปรารถนาจะ

ให้เขาเป็นสุข กรุณา ความสงสารคิดจะช่วยเหลือให้
เขาพ้นทุกข์ มุทิตา ความพลอยยินดีในเมื่อผู้อื่นได้ดี
อุเบกขา ความวางเฉยเป็นกลางไม่ตีใจไม่เสียใจ ใน
เมื่อผู้อื่นถึงความวิบัติ โดยถือว่าสุดแต่กรรมที่เขา
กระทำไว้ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

ถ้าพิจารณาตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาแล้ว
เข้าใจว่าพระพรหมซึ่งบางท่านเข้าใจว่าเป็นผู้อำนาจอันตาล
ชีวิตของกนทั้งหลายให้เป็นไปต่าง ๆ เช่นนั้นคงหมายถึงท่าน
ผู้สำเร็จงานไปเกิดในสวรรค์ ถ้าพรหมเป็นผู้บันดาลได้จริง
ทั้งเข้าใจ ท่านก็คงบันดาลให้ทุก ๆ คนมีความสุขมีความเจริญ
กันหมดทั้งโลก เพราะท่านเป็นผู้มีพรหมวิหารธรรมประจำ
ใจ คงไม่ต้องการให้ใครต้องทุกข์ยากลำบากประสบความ
เสื่อมเสียต่าง ๆ แต่โลกก็ยังมิใช่ผู้ที่ประสบความทุกข์ยากลำบาก
มากกว่าผู้ที่ประสบความสุขความเจริญ ถ้าพระพรหมเป็นผู้
บันดาลได้จริงแล้ว ผู้ที่ต้องทุกข์ยากลำบากหรือเกิดมาเป็น
คนพิการพิการแต่กำเนิด เช่นตาบอดหูหนวกมือเท้าเสีย คง

ต้องพากันลงโทษพระพรหมว่าเป็นผู้ไม่ยุติธรรม ไม่สมควร
จะเป็นพระพรหม ถือเป็นคนประเสริฐเป็นคนที่

เพราะฉะนั้นในเรื่องพระพรหมเป็นผู้นำบันดาลชีวิต คือ
ชีวิตต้องเป็นไปตามพรหมลิขิตนี้ ยังมีข้อที่น่าสงสัยไม่น่าเชื่อ
อยู่มาก

บางท่านก็ว่า มีท่านหนึ่งเป็นผู้วิเศษสุดในโลก เป็นผู้
สร้างชีวิตขึ้นแล้วกับันดาลให้ชีวิตเป็นไปต่าง ๆ กัน ที่บ้าง
ชั่วบ้าง สุขบ้างทุกข์บ้าง เจริญบ้างเสื่อมบ้าง เรื่องนี้ก็เช่น
เดียวกับเรื่องพระพรหม ถ้ามีผู้สร้างก็ไม่ยุติธรรมอีก ถ้า
สามารถสร้างได้บันดาลได้ก็ต้องสร้างแต่สิ่งที่ดี บันดาลให้
เป็นไปในทางที่ดี โลกจะได้มีความสุขความเจริญ น่าค้นหาชม
ไม่น่าจะสร้างสิ่งที่ชั่วร้าย ไม่น่าจะบันดาลให้เป็นไปในทาง
ที่ชั่วร้าย เช่น สร้างคนตาบอด หูหนวก ไม้เท้า เสียมือ
เสียเท้า บันดาลให้เกิดโจรผู้ร้ายโกงกินกัน รบกันฆ่ากัน ทำ
ให้โลกต้องเดือดร้อนระส่ำระสาย เช่นนี้จะว่าเป็นผู้วิเศษ
น่าเคารพนับถืออย่างไรได้

แม้แต่บิดามารดาซึ่งเป็นผู้ให้กำเนิดแก่บุตรและเป็นผู้
อุปการะเลี้ยงดูสั่งสอนอบรมอย่างใกล้ชิดที่สุดกว่าใคร ๆ ใน
โลก ยังไม่อาจจะทำบุตรให้ดีได้ทุกคน ทั้ง ๆ ที่ตนเป็นผู้มี
อำนาจเหนือบุตรและได้สั่งสอนอบรมมาแต่เกิด บิดามารดา
ที่มีบุตรหลายคน บุตรบางคนดีมากเป็นที่อาศัยของบิดา
มารดาได้ แต่บุตรบางคนก็ชั่วมาก เป็นที่เดือดร้อนของ
บิดามารดามาก แม้บิดามารดาที่มีบุตรเพียงคนเดียว บางที
บุตรคนเดียวนั้นแหละเป็นคนชั่วช้าเสียหายไปก็มี ทั้ง ๆ ที่
บิดามารดาพยายามสั่งสอนอบรมเพื่อจะให้เป็นคนดี ไม่ต้อง
การเลยที่จะให้เป็นคนชั่ว แต่บุตรก็เป็นคนชั่วไปจนได้

ความจริงบิดามารดาทุกท่านจะมีบุตรก็คนก็ตาม ก็
ต้องการจะให้บุตรดีทุก ๆ คน พยายามทุกทางที่จะให้บุตร
เป็นคนดีตามที่ตั้งใจ แม้เช่นนั้นก็ยังไมสมปรารถนาทุกครั้ง
ไป มีดีบ้างชั่วบ้าง

ในธรรมบทกล่าวไว้ว่า

น ตั มาตา ปีตา กยิรา มารดาบิดาก็อำบุตรให้ดีไม่ได้
 อนุเว วาปีจ ญาตกา คนอื่นหรือญาติก็ทำให้ดีไม่ได้
 สมุมาปณิหิต จิตต จิตที่ตั้งไว้ดีแล้ว
 เสยฺยโส นั คโต กเร จึงจะทำบุคลให้ดีได้ยิ่งกว่า
 ใครจะทำให้

แม้ครูบาอาจารย์ที่สอนนักเรียน ก็ต้องการให้นักเรียน
 มีความรู้ความฉลาดและสอบไล่ได้ทุกคน วิชาที่สอนก็อย่าง
 เดียวกัน เวลาที่สอนก็เท่า ๆ กัน แต่ศิษย์บางคนก็ไม่มี
 ความรู้ความฉลาดดังที่ครูอาจารย์ต้องการ ตรงกันข้ามกลับ
 เป็นคนโง่ทึบและสอบไล่ตกก็มี นักเรียนชั้นเดียวกัน เรียน
 วิชาเท่า ๆ กัน เวลาเรียนเท่า ๆ กัน คนหนึ่งสอบไล่ได้ที่ ๑
 ทั่วประเทศ แต่อีกคนหนึ่งสอบไล่ตก คะแนนน้อยที่สุด
 ทั่วประเทศ

ชีวิตของคนที่ได้รับการสั่งสอนอบรมมาเท่า ๆ กัน มี
 ข้อแตกต่างกันถึงเพียงนี้ เมื่อเป็นเช่นนี้ ใครเล่าเป็นผู้บันดาล
 ให้ชีวิตของคนแตกต่างกันไปถึงเพียงนี้

พระพุทธเจ้าผู้ได้รับยกย่องว่าเป็นพระบรมศาสดาจารย์
 และมีคำสั่งสอนอันยั่งยืนนานถึง ๒๐๐๐ ปีเศษ คำสั่งสอน
 นั้นก็ทนต่อการพิสูจน์ของท่านผู้รู้ แม้เช่นนั้นพระองค์ก็มีได้
 ตรัสสอนไว้ในที่ใดว่า พระองค์เป็นผู้มีอำนาจทรงบันดาล
 ชีวิตของคนให้เป็นไปอย่างนั้นอย่างนี้ได้ พระองค์ตรัสสอน
 ไว้ว่า อภุชชาติโร ตถาคตา พระตถาคตเป็นแต่ผู้บอกทาง
 ดำเนินชีวิตเท่านั้น ส่วนชีวิตของใครจะเป็นอย่างไร ก็สุด
 แต่ผู้นั้นจะดำเนินชีวิตไปในทางใด พระองค์จะสอนผู้ใด
 พระองค์ก็ทรงพิจารณาด้วยเหตุผลก่อนว่า เขาเป็นผู้ที่พระ
 องค์พอจะสอนได้หรือไม่ ถ้าเห็นว่าได้พระองค์จึงไปสอน
 ถ้าเห็นว่ายังไม่ได้พระองค์ก็ทรงรอไว้ก่อน

ผู้บันดาลชีวิตของคนคือใครนั้น ปรากฏอยู่ในคำสอน
 ของพระพุทธเจ้าแล้ว ดังจะได้นำมาพิจารณาต่อไปนี้

๑. อตุตา หิ อตุตโน นาโถ คนนั้นแลเป็นที่พึ่งของคน
 โถ หิ นาโถ ปโร สียา คนอื่นใครเล่าจะมาเป็นที่
 พึ่งได้

อดุตนา หิ สุนฺเตน	คนดีฝึกฝนตนดีแล้วเท่านั้น
นาคํ ลภติ ทูลลํ	ยอมได้สิ่งทีหาได้ยาก
๒. อดุตนาว กตํ ปาปํ	ทำชั่วด้วยตนเอง
อดุตนา สงฺกิลิสุตติ	ต้องเศร้าหมองด้วยตน
อดุตนา อกตํ ปาปํ	ไม่ทำชั่วด้วยตน
อดุตนาว วิสฺขุณฺติ	ก็บริสุทธ์ด้วยตนเอง
สุทฺธิ อสุทฺธิ ปจฺจุตฺตํ	ความบริสุทธ์ (ความดี)
	ความไม่บริสุทธ์ (ความชั่ว)
	เป็นของเฉพาะตัว
นาณฺโณ อณฺณํ วิโสธเย	คนอื่นจะทำคนอื่นให้
	บริสุทธ์ไม่ได้

อาศัยหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเช่นนี้ จึงเห็นได้
ว่าผู้บันทึกชีวิตก็คือตัวเราเอง ไม่ใช่คนอื่นมาเป็นผู้บันทึก
คนอื่นมีพระพุทธเจ้าเป็นต้น ท่านเป็นแต่ผู้บอกทางดำเนิน
ชีวิตให้ ส่วนการจะดำเนินชีวิตอย่างไรเป็นเรื่องของเราเอง

จะมีลาภเสื่อมลาภ จะมียศเสื่อมยศ จะได้รับสรรเสริญ
หรือินินทา จะสุขจะทุกข์ จะสบายหรือลำบาก จะเจริญขึ้น
หรือเสื่อมลง จะเป็นอย่างไร ๆ ก็สุดแท้แต่ตัวเราเองจะ
บันดาลให้เป็นไป ตัวเราเองเป็นแก้วสารพัดนึกของตัวเอง
เอง การที่หวังคอยฟังผู้อื่นคอยให้ผู้อื่นช่วยตนบันดาลนั้น
เป็นความหวังอันเลื่อนลอย ไม่ตรงกับหลักความจริง ต้อง
ตั้งใจฟังตัวเอง ตั้งใจให้ตัวเองเป็นผู้บันดาล ถ้าจะมีการ
เช่นสรวงอ้อนวอนก็เช่นสรวงอ้อนวอนที่ตัวเอง

บางคนเมื่อได้รับทุกข์โทษอย่างใดอย่างหนึ่ง แทนจะ
โทษตนเอง กลับไปโทษเอาผู้อื่น เช่นยากจนก็โทษบิดา
มารดาเป็นคนยากจน ตนจึงต้องเกิดมาเป็นคนยากจน โทษ
ญาติมิตรว่าไม่อุปการะช่วยเหลือตนจึงต้องยากจน ถ้าบิดา
มารดาญาติมิตรท่านจะแก้ว่า เมื่อรู้ว่าท่านเป็นคนยากจน
หรือไม่ช่วยเหลือ ทำไมจึงไม่ไปเกิดเป็นลูกคนที่มั่งมี มา
เกิดเป็นลูกท่านทำไม ทำไมจึงไม่ไปเกิดเป็นญาติมิตรของ

คนที่เขาจะช่วยเหลือให้มั่งมีได้ มาเกิดเป็นญาติมิตรของท่าน
ทำไม มีสุภาษิตโลกนิติกล่าวไว้ว่า

อย่าโทษให้ท้าวท่วย	เทวา
อย่าโทษสถานภุฉา	ย่านกว้าง
อย่าโทษหม่วงศา	มิตรญาติ
โทษแต่กรรมเองสร้าง	ส่งให้เป็นเอง

หลักการพึ่งตัวเอง คือตัวเองเป็นผู้บันดาลชีวิตตัวเอง
นี้เป็นหลักอมตะไม่รู้จักตาย มีทางพิสูจน์ได้ตลอดกาลทุกยุค
ทุกสมัย

คนหนึ่งกินข้าว จะให้อีกคนหนึ่งอิ่มไม่ได้ คนไหนกิน
คนนั้นก็อิ่ม คนหนึ่งกินยา จะให้อีกคนหนึ่งหายโรคไม่ได้
คนไหนกินยา คนนั้นก็หายโรค คนหนึ่งอาบน้ำ จะให้อีก
คนหนึ่งเย็นไม่ได้ คนไหนอาบน้ำ คนนั้นก็เย็น คนหนึ่ง
เหยียบไฟ จะให้อีกคนหนึ่งร้อนไม่ได้ คนไหนเหยียบไฟ
คนนั้นก็ร้อน

ในเรื่องการพึ่งตัวเองนี้ ในบางกรณีก็ชวนให้สงสัย เช่น คนป่วยช่วยตัวเองไม่ได้ แม้เช่นนั้น ถ้าพิจารณาให้ละเอียดรอบคอบแล้วจะเห็นว่า แม้คนป่วยก็ยังต้องพึ่งตัวเองอยู่ด้วย เช่นถ้าหมอจะฉีดยา คนป่วยไม่ยอมให้ฉีดยา หมอให้ยาคนป่วยไม่ยอมกิน หมอจะผ่าตัดคนป่วยไม่ยอมให้ผ่าตัด หรือยอมให้ฉีดยา ยอมกินยา ยอมให้ผ่าตัด แต่ไม่ยอมปฏิบัติตามที่หมอสั่งว่า ถ้าฉีดยาแล้ว กินยาแล้ว ผ่าตัดแล้ว ต้องปฏิบัติกันอย่างนั้นอย่างนี้ เช่นนอนนิ่ง ๆ อย่าลุกขึ้น เช่นนี้ หมอก็ช่วยอะไรไม่ได้ หมอช่วยคนป่วยที่ช่วยตัวเองได้ ส่วนคนป่วยที่ไม่ช่วยตัวเอง หมอก็ช่วยไม่ได้

แม่เต็ก ๆ ที่ยังต้องกินนมบ่อนข้าว ถ้าไม่ยอมกินนม ไม่ยอมให้บ่อนข้าว บิดามารดาก็ช่วยไม่ได้ หรือว่าเอานมใส่ปากแล้ว เอาข้าวบ่อนแล้ว แต่เต็กไม่ยอมดื่มนม ไม่ยอมกลืนข้าว ก็ไม่สำเร็จประโยชน์

ฉะนั้น หลักการพึ่งตัวเองหรือหลักการว่า ตนเองเป็นผู้บันทาลชีวิตของตนเอง ผู้อื่นเป็นแต่เพียงผู้ประกอบ เช่น

เป็นผู้แนะแนวทางนั้น ย่อมเป็นหลักการที่ใช้ได้ตลอดกาล
ตั้งแต่เกิดจนตาย

มีคำพูดอยู่ประโยคหนึ่งว่า ย่อมยากกันหาใจไม่ได้
หรือหาใจแทนกันไม่ได้ ก็หมายถึงหลักการพึ่งตัวเอง
หรือตัวเองเป็นผู้บันดาลชีวิตของตัวเอง.

ลิตขิตชีวิต

ได้กล่าวไว้แล้วในบทก่อนว่า คนเป็นผู้บันดาล
ชีวิตของตนเองให้เป็นไปต่าง ๆ ไม่มีผู้ใดมาดลบันดาล
ให้ ก็อะไรเล่าเป็นเครื่องมือให้ตนเองบันดาลชีวิต
ของตนเองให้เป็นไปต่าง ๆ กัน สิ่งนั้นก็คือนั่น "กรรม"
นั่นเอง มีคำรับรองไว้ว่า

กมุขนา วตฺตติ โลโก สัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม
 กมนํ สตุเต วิภชติ ยทิทํ กรรมย่อมจำแนกสัตว์ เพื่อ
 หินปปณิตาย ให้ทราบและประณีต
 กลฺยาณการี กลฺยาณํ ทำดีได้ดี
 ปาปการี จ ปาปํ ทำชั่วได้ชั่ว

ในทางพระพุทธศาสนาถือว่า ชีวิตต้องเป็นไปตาม
 กรรมลิขิต คือ แนวทางของกรรมที่เจ้าชีวิตได้ทำไว้
 เรียกว่า "กรรมบถ" แปลว่าแนวทางของกรรม จึง
 ปรากฏเป็นสัจธรรมว่า "ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว" มิใช่ว่า
 "ทำดีได้ชั่ว ทำชั่วได้ดี" ตัวอย่างเช่น ปลูกมะม่วง จะ
 กลายเป็นอื่นไปไม่ได้

กรรมคือการกระทำ ถ้าจัดโดยทวาร คือทางแห่งการ
 กระทำมี ๓ คือ เกิดทางกาย เรียกว่า กายกรรม ทำด้วยกาย
 เช่น มือเท้า ๑ เกิดทางวาจา เรียกว่า วจีกรรม ทำด้วย
 วาจา คือพูด ๑ เกิดทางใจ เรียกว่า มโนกรรม ทำด้วยใจ
 คือคิด ๑

ถ้าจัดโดยการกระทำมี ๒ คือ ทำดีเรียกว่ากุศลกรรม หรือกุศลบ้าง เรียกว่าบุญบ้าง เรียกว่าสุจริตบ้าง ทำชั่วเรียกว่าอกุศลกรรมบ้าง เรียกว่าบาปบ้าง เรียกว่าทุจริตบ้าง

มูลเหตุที่จะให้คนทำกรรมมี ๒ คือ เหตุดีเรียกว่า กุศลมูลมี ๓ คือ อโลภะความไม่อยากได้ ๑ อโหตะความไม่โกรธ ๑ อโมหะ ความไม่หลง ๑ เหตุชั่วเรียกว่า อกุศลมูลมี ๓ คือ โลภะ ความอยากได้ ๑ โหตะ ความโกรธ ๑ โมหะ ความหลง ๑

บุคคลทำกรรมด้วยมูลเหตุ ๓ อย่างนี้เป็นสิ่งสำคัญ ถ้าทำด้วยความไม่โลภ ไม่โกรธ ไม่หลง ก็จัดว่าเป็นกุศลกรรม เป็นบุญ เป็นสุจริต ถ้าทำด้วยความโลภ ความโกรธ ความหลง ก็จัดว่าเป็นอกุศลกรรม เป็นบาป เป็นทุจริต

ในอภิธรรมมัตถสังคหणीของพระเทวชนี อภิธรรมกถึก รัชมัจฉริยะ กล่าวไว้ว่า

เหตุให้เกิดโลภะ ๔ ประการ

๑. โลกปรริวารกมุขปฏิสนธิขนิกตา กำเนิดโดยกรรมที่มีโลกเป็นบริวาร
๒. โลกอุสุสนุนภวโตจวนตา จูติมาแต่ชาติที่หนาไปด้วยโลก
๓. อัญญารมณสมายโค พัวพันกับอารมณ์ที่สืบส่วนมาก
๔. อสสาทหสสนํ ได้เห็นสิ่งที่น่าชื่นชมเป็นอาจิด

เหตุให้เกิดโทมนัสและปฏิมะ ๔ ประการ

๑. โทสขุณาสยตา มีโทษเป็นอภัยสย
๒. อคมภีรปกติตา ไม่มีความสุขุมคัมภีรภาพ
๓. อปฺปสฺสตุตฺตา เป็นผู้มีความรอบรู้น้อย
๔. อนัญญารมณสมายโค ได้รับแต่อารมณ์ที่ไม่ดีอยู่เป็นนิตย์

เหตุให้เกิดวิกิจจนาและอุทัจจะ คือ อโยนิโส
มนสิการ การทำจิตไม่แนบกาย

เหตุให้เกิดอุกุศล ๕ ประการ

๑. อโยนิโสมนสิการ การทำจิตไม่แนบกาย
๒. อปฺปปฏิรูปทสฺสวาส อยู่ในสถานที่ที่ไม่เหมาะสม
๓. อสฺสปฺปรีสุปฺนิสฺสย สัมคมกับคนพาล
๔. ปุพฺเพกตปุณฺณตา ไม่มีบุญในอดีตชาติ
๕. อคฺคตมิจฺฉาปณฺธิ ไม่รักษาดนให้เหมาะสม

ในเหตุ ๕ อย่างนั้น อโยนิโสมนสิการ คือการทำจิต
ไม่แนบกาย เป็นเหตุที่สำคัญยิ่ง จึงควรรู้จักขณะของอโย-
นิโสมนสิการไว้เป็นทางพิจารณาปฏิบัติ

อโยนิโสมนสิการโดยทั่ว ๆ ไป ท่านจัดไว้เป็น ๔ อย่าง
คือ

๑. เห็นของไม่เที่ยงว่าเที่ยง
๒. เห็นทุกข์ว่าเป็นสุข

๓. เห็นสิ่งที่ไม่ใช่ตัวตนว่าเป็นตัวตน

๔. เห็นสิ่งที่ไม่งามว่างาม

อีกอย่างหนึ่ง อโยนิโสมนสิการ แสดงอย่างฟังง่าย ๆ

มี ๒ อย่าง คือ

๑. ไม่รู้จักวิธีปฏิเสธ

๒. ไม่รู้จักวิธีรับ

วิธีปฏิเสธที่ถีนั่น มีอธิบายดังนี้ ใจที่ไม่สงบระงับต้อง
วุ่นวาย เพราะไปรับเอาเรื่องยุ่งยากเรื่องร้อนใจต่าง ๆ มาไว้
ที่ใจ เรื่องเหล่านี้ก็มารบกวนใจไม่ให้สงบระงับ จึงต้อง
ปฏิเสธไม่รับรู้ คือไม่เกี่ยวข้องด้วย แต่ว่าต้องปฏิเสธที่ใจ
การที่กิเลสเข้ามาทวนใจได้ ก็เพราะใจยอมรับรองเรื่องยุ่งยาก
เข้าไว้ ถ้าใจไม่ยอมรับ กิเลสก็ทำอะไรไม่ได้ เหมือนแขก
มาหา เมื่อเจ้าของบ้านเห็นว่าไม่ดี ก็ไม่ยอมรับรอง แขก
ก็ต้องกลับไป ตัวอย่างเช่น ความเสื่อมลาภ เสื่อมยศ นินทา
ทุกข์เกิดขึ้นแก่บางคนก็ทำให้วุ่นวายไม่สงบระงับต่างๆ นานา

แต่ว่าเมื่อเกิดขึ้นแก่บางคน ก็มีอาการเป็นปกติ สงบระงับ
ใจไว้ได้อย่างน่าสรรเสริญยิ่ง

วิธีที่คิดนั้นเมื่ออธิบายดังนี้ ธรรมดาปุณฺณย่อมไม่
อยากได้สิ่งที่ไม่ชอบ อยากได้แต่สิ่งที่ชอบ เมื่อได้สิ่งที่ไม่
ชอบ ใจก็วุ่นวายไม่สงบระงับ ถ้าเป็นมากอาจถึงทำลายชีวิต
ตนเองได้ เพราะฉะนั้น เมื่อเรื่องอะไรผ่านเข้ามา ก็คิด
เสียว่าเป็นเรื่องดีทั้งหมด ยอมรับไว้ทุกเรื่อง แม้จะไม่ดีใน
ตอนต้นก็จะดีในตอนต่อไป เมื่อคิดเสียอย่างนี้ ก็จะสบายใจ
พุดง่าย ๆ ว่ามองในแง่ดีไว้เสมอ แม้แต่ความเกิด ความแก่
ความเจ็บ ความตาย ซึ่งเป็นความทุกข์ พระพุทธเจ้ายังทรง
ใช้ให้เป็นประโยชน์แก่พระองค์ได้ ด้วยถือเอาเป็นเทวทูต
คือเป็นผู้ตักเตือนอย่างประเสริฐ เพื่อแสวงหาหนทางพ้นจาก
ความเกิด แก่ เจ็บ ตาย จนได้บรรลुพระอนุตตรสัมมา-
สัมโพธิญาณ

ความจริง ความเกิด แก่ เจ็บ ตาย ก็เป็นสิ่งที่มิช่วย
กันทุกคน เห็นอยู่ทุกคน หากผู้พิจารณาให้เห็นเป็นประโยชน์

แก่ชีวิตของตนได้ยากที่สุด มีแต่ผู้กลัวและเกลียด ถ้าผู้ใด
สามารถพิจารณาความเกิด แก่ เจ็บ ตาย ซึ่งโลกเห็นว่าไม่มี
ประโยชน์ ให้เป็นประโยชน์แก่ตนได้ ด้วยการแสวงหา
ทางพ้นจากทุกข์เหล่านั้นอยู่เสมอแล้ว ผู้นั้นก็จะได้ประสบ
ความสุขในชีวิต อย่างที่พระอรียเจ้าได้ประสบมาแล้ว

ท่านเจ้าคุณศาสนโคภณ (จตุตสสุเถร) ท่านแต่งเป็น
คำกลอนไว้ว่า

ถ้าคิดถึงความตายสหายนัก

มันหักรหักหลังในสงสาร

บรรเทามีคโมหันธ์อันธการ

ทำให้หาญหาญสะอึกไม่งุนงง

กรรมคือการชั่วเป็นของเฉพาะตัว ผู้ใดทำผู้นั้นก็ต้อง
รับผลนั้นเอง จะให้คนอื่นรับแทนไม่ได้ เช่น ในเวลาเรา
ยกมือไหว้พระ ปากสวดมนต์ ใจระลึกถึงพระพุทธ พระ-
ธรรม พระสงฆ์ ถือว่าเป็นบุญเป็นความดีของเรา แต่ถ้า
ยกมือตีเขา ปากคำเขา ใจคิดอาฆาตพยาบาทเขา จะเป็นบาป

เป็นความชั่วของใครเล่า ก็ต้องเป็นของเราด้วย เพราะว่า
มือที่ให้พระกับมือที่ดีเขา เป็นมือเดียวกันและก็เป็นมือของ
เราเอง ปากที่สวดมนต์กับปากที่คำเขา ก็เป็นปากเดียวกัน
กับปากของเราเอง ใจที่ระลึกถึงพระรัตนตรัยกับใจที่อาพาต
พยาบาลเขา ก็เป็นใจเดียวกันและเป็นใจของเราเอง เมื่อ
เป็นเช่นนี้ เราจะรับเอาแต่ผลดี แต่ไม่ยอมรับผลชั่วอย่างไ
้ได้ เมื่อผลดีเป็นของเรา ผลชั่วก็ต้องเป็นของเราด้วย

อีกอย่างหนึ่ง มือของเราพรหมนาอบ จะรู้สึกหอมไหม?
ถ้าหอม ในเวลาเมื่ออุกของมีกลิ่นเหม็น มือก็ต้องมีกลิ่นเหม็น
ด้วย เพราะเมื่อกลิ่นหอมติดมือได้ กลิ่นเหม็นก็ต้องติดมือ
ได้เช่นเดียวกัน

ผลดีในชีวิต เช่น มีลาภ มียศ ได้รับสรรเสริญ มี
ความสุขก็เพราะกรรมดีของตน ผลเสียในชีวิต เช่น เสื่อม
ลาภ เสื่อมยศ ได้รับนินทา มีความทุกข์ ก็เพราะกรรมชั่ว
ของตน หาได้เกิดจากสิ่งอื่นไม่ แต่ว่าในบางกรณีก็ไม่เห็น
ว่า ได้ดีได้ชั่วเพราะเหตุไร เมื่อสาวหาเหตุไม่พบ ก็พูดว่า

เคราะห์ดีเคราะห์ร้ายบ้าง โชคดีโชคร้ายบ้าง ความจริง
 เคราะห์ดีโชคดีก็เกิดจากการทำดีของตนเองเคราะห์ร้าย
 โชคร้ายก็เกิดจากการกระทำชั่วของตนเอง แต่เมื่อใด
 ไม่เห็นว่าได้ทำดีทำชั่วไว้ตั้งแต่เมื่อไร จึงเรียกว่าเคราะห์
 บ้างโชคบ้าง การที่จะได้ดีได้ชั่วได้สุขได้ทุกข์มาเองลอย ๆ
 โดยไม่มีเหตุเลย เป็นอันไม่มีแน่นอน เพราะรับรองกัน
 แล้วว่าเหตุผลเป็นของคู่กัน เมื่อมีเหตุก็ต้องมีผล เมื่อมีผล
 ก็ต้องมีเหตุ ถ้าเหตุดีผลก็ดี ถ้าเหตุชั่วผลก็ชั่ว

นักพยากรณ์ทำนายว่า ชีวิตจะดีหรือร้าย ก็ทำนายไป
 ตามกรรมที่เจ้าของชีวิตได้ทำไว้ มิใช่ทำนายดีก็ดีไปตามคำ
 ทำนาย หรือทำนายชั่วก็ชั่วไปตามทำนาย ผลดีผลชั่วมีอยู่
 แล้ว แม้จะไม่ได้ทำนาย ก็จะต้องได้รับผลเช่นนั้นอยู่แล้ว
 แต่เราไม่รู้ว่าได้รับผลเช่นนั้นเมื่อไร จึงต้องอาศัยนัก
 พยากรณ์เป็นผู้ทำนายให้รู้ไว้ เพราะเขามีเครื่องมือเป็น
 เครื่องหยั่งทราบถึงกรรมคือการกระทำของเรานั้นเอง เมื่อ
 ได้ทราบคำทำนายแล้ว จะได้เป็นผู้ไม่ประมาทในชีวิต ถ้า

ทำนายว่าดี ก็อย่ามัววางใจเสียว่าเราจะได้ดีไม่ต้องทำอะไร
คอยรอที่จะมาถึงเอง เมื่อรู้ว่าจะได้ดี ก็จะได้ตั้งใจทำความดี
เรื่อย ๆ ไป จะได้ไปเพิ่มพูนความดีให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไป ถ้า
ทำนายว่าชั่ว ก็อย่ามัวตกใจกลัวว่าเราจะต้องได้รับผลร้าย
อย่างนั้นอย่างนี้ แล้วก็อย่าสบายใจ ทั้ง ๆ ที่ผลร้ายยังไม่มาถึง
ก็เป็นทุกข์เป็นร้อนไปก่อนเปล่า ๆ เรียกกันว่าถูกทุกข์กิน
เปล่า เมื่อรู้ว่าจะต้องได้รับผลร้าย ก็จะได้เตรียมตัวทำความดี
ป้องกันไว้ หรือเตรียมตัวแก้ไขผลร้ายที่จะมาถึง หรือเตรียม
ตัวไว้ต่อสู้ผลร้ายในเมื่อจะมาถึงจริงตามคำทำนาย ผู้ที่ได้รับ
คำทำนายแล้ว เป็นผู้ไม่ประมาทอย่างนั้น ถ้าดีก็จะดีมากขึ้น
ถ้าเสียก็จะเสียน้อยลง นับว่ามีประโยชน์อยู่

**ความจริงผลของกรรมทำดีทำชั่วนั้น ย่อมปรากฏ
ทันทีที่กระทำลงไป แต่ว่าเป็นผลซึ่งปรากฏที่ใจก่อน**
เช่น ทำชั่วทำผิด พอทำแล้วก็สบายใจ ทำดีทำถูก พอทำ
แล้วก็สบายใจ แม้ผู้ร้ายที่ฆ่าเขา ลักของเขา โกงของเขา
แม้ยังไม่ถูกจับตัวลงโทษก็ไม่สบายใจอยู่แล้ว เพราะรู้ด้วย

ตนเองว่า ตนได้ทำชั่วทำผิดไว้ ส่วนผู้ทำความดี เช่น ได้ช่วยเหลือผู้ใดให้พ้นจากอันตราย หรือได้บริจาคทรัพย์ บำรุงกุศลสาธารณประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่ง แม้จะยังไม่มีผู้รู้แพร่หลาย ยังไม่มีใครชมเชยก็รู้สึกสบายใจว่าตนได้ทำดีทำถูกต้องแล้ว ถึงจะไม่มีใครชม ก็รู้สึกชมตนของตนเองได้ เมื่อผลปรากฏที่ใจเช่นนั้นแล้ว ผลที่ปรากฏชัดออกมาภายนอก ก็ต้องได้รับแน่นอน แต่อาจจะเร็วหรือช้าสุดแต่กำลังกรรมที่ได้กระทำลง

เพื่อเข้าใจง่ายขอกล่าวว่า ผลของกรรม ๒ คือ ผลที่เป็นส่วนนาม คือมองไม่เห็นได้ด้วยตาธรรมกาย แต่มองเห็นด้วยตาปัญญาหรือตาใจอย่างหนึ่ง ผลที่เป็นส่วนรูป คือมองเห็นได้ด้วยตาธรรมกายอย่างหนึ่ง

ผลที่เป็นส่วนนามนั้น ย่อมได้รับทันทีที่ได้กระทำกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งลง ทั้งที่เป็นกรรมดีทั้งที่เป็นกรรมชั่ว ยังมีคำสรรเสริญพระธรรมว่า **อกาลโก** คือเอาความว่าให้ผลไม่จำกัดเวลา คือประพฤติเวลาใดก็ให้ผลเวลานั้น เช่น

โลกะ โหตะ โมหะ เมื่อเกิดแก่ผู้ใดเวลาใด ผู้นั้นจะรู้สึก
กระวนกระวายร้อนใจ ไม่สบายใจ เป็นทุกข์ใจทันทีทีเดียว
เหมือนจับไฟ แม้จะยังไม่พองก็ต้องรู้สึกร้อนทันทีที่จับไฟ

ส่วนผลที่เป็นส่วนรูปนั้น บางอย่างก็ปรากฏเร็ว บาง
อย่างก็ปรากฏช้า ถ้าว่าปรากฏเร็วทันตาแล้ว คนก็จะต้อง
ทำกรรมดีกันทั้งหมด ไม่มีใครกล้าทำกรรมชั่วเลย เช่น
พอให้ทานก็เป็นคนรวย พอรักษาศีลก็เป็นคนสวย บริเวณ
วัดก็จะไม่พอให้คนไปทำบุญให้ทานรักษาศีลแน่ แต่ปรากฏ
ว่าคนเข้าวัดน้อยกว่าโรงมหรสพ ก็เพราะว่าคนส่วนมากต้อง
การผลที่เป็นส่วนรูปเร็วทันตาเห็น จึงสมัครชุมมหรสพมาก
เพราะได้รับผล คือความสนุกสนาน รื่นเริง เบิกบาน ทันที
ที่ได้เห็นรูป ฟังเสียง เป็นต้น ในส่วนกรรมชั่วก็เช่นกัน
ถ้าพอฆ่าเขาตาย ก็ถูกฆ่าตายทันทีเหมือนกันหมดทุกคน
พอลักของเขาก็ถูกจับได้ลงโทษทันทีทุกราย ไม่ว่าจะทำใน
ที่ลับหรือในที่แจ้ง ต้องได้รับผลทันทีเช่นนั้น ก็จะไม่มีการ
กล้าทำชั่ว เพราะกลัวจะได้รับผลชั่วตอบแทนทันที

ธรรมชาติของไฟย่อมเป็นของร้อนไม่ใช่ของเย็น แต่
ถ้ายังมีเต้าปอกปีอยู่ และยังมีเต้าปอกปิดไว้หนามาก คน
ที่เหยียบอยู่บนไฟก็ยังไม่รู้สึกร้อน ทั้ง ๆ ที่เหยียบอยู่บนไฟ
และอาจจะไม่รู้เสียด้วยว่า ตนเหยียบอยู่บนไฟซึ่งเป็นของ
ร้อน ต่อเมื่อไฟไหม้เต้าจนความร้อนมาถึงเท้าเมื่อไร จึง
จะรู้สึกร้อน และรู้สึกตนว่าเหยียบไฟ เมื่อนั้น กรรมชั่ว
ก็ฉนั้นแหละ ขณะที่ทำกรรมชั่วแล้ว แต่ผลที่เป็นรูปยังไม่
ปรากฏ ก็เหมือนไฟที่เต้าปอกปีอยู่ฉนั้น พระพุทธเจ้า
ตรัสสอนไว้ว่า

มธฺวา มณฺเฑติ พาลโ	คนพาลย่อมสำคัญบาปเหมือน
	น้ำหวาน (ชวนดื่ม คือชวนใจ
	ให้ชอบทำบาปอยู่เสมอ)
ธาว ปาปํ น ปจฺจติ	ตลอดเวลาที่บาปยังไม่ให้ผล
ยทา จ ปจฺจติ ปาปํ	แต่ว่าบาปให้ผลเมื่อใด
อด(พาลโ)ทุกฺโข นิคจฺจติ	เมื่อนั้นคนพาลย่อมเข้าถึง
	ความทุกข์

คนทำกรรมดีหรือกรรมชั่วอย่างไรไปแล้ว กรรม
นั้นจะต้องเป็นของเขา เขาจะต้องพาเอากรรมนั้นไป
เหมือนเงาติดตามตัวฉะนั้น ตามธรรมชาติของเงาเป็นของ
ประจำเฉพาะตัว จะแยกเปลี่ยนกันไม่ได้ เงาของใครก็เป็น
ของคนนั้น และต้องติดตามคนนั้นไป เมื่อเจ้าของยืน เดิน
นั่ง นอน ทำอย่างไรเงาก็ยืน เดิน นั่ง นอน ทำอย่างนั้นด้วย
เจ้าของไม่ว่าจะอ่อนนอนด้วยถ้อยคำอ่อนหวานหรือขู่ทวาด
ด้วยถ้อยคำหยาบคายว่า เงาจงกลับ อย่าตามฉันไป หรือ
ทุบตีแล้วไล่ให้กลับ เพราะว่าเงาเป็นของติดอยู่กับตัวเอง
แต่ว่าในบางคราวเงาก็ปรากฏให้มองเห็นได้ เช่นในเวลามี
แสงสว่าง แต่ว่าในบางคราวเงาก็ไม่ปรากฏให้มองเห็นได้
เช่นในเวลาที่อยู่ในที่มืด กรรมดีกรรมชั่วก็เช่นกัน บางคราว
ก็ปรากฏผลเป็นรูปให้มองเห็น แต่บางคราวก็ไม่ปรากฏผล
เป็นรูปให้มองเห็น แต่ผลของกรรมก็ต้องมีอยู่ จะปฏิเสธ
ว่าไม่มีไม่ได้ เหมือนเงาซึ่งเป็นของมีประจำตัวคน แม้จะ

มองไม่เห็นก็จะปฏิเสธว่าไม่มีไม่ได้ ฉะนั้น ท่านจัดกรรมไว้
๓ หมวด คือ

หมวดที่ ๑ ให้ผลตามคราว คือ

๑. ทิฏฐิธรรมเวทนียกรรม กรรมให้ผลในภพนี้ (ให้ผล
ทันตาเห็น)
๒. อุปปัชชเวทนียกรรม กรรมให้ผลต่อเมื่อเกิดแล้ว
ในภพหน้า (ให้ผลในชั่วโม
กข์ วันหน้า เดือนหน้า ปี
หน้า)
๓. อปรายปรเวทนียกรรม กรรมให้ผลในภพต่อๆ ไป
(ให้ผลในชั่วโมกข์ วัน เดือน ปี
ต่อๆ ไป)
๔. อโหสิกรรม กรรมให้ผลสำเร็จแล้ว (เป็น
กรรมล่วงคราวแล้ว เลิกให้
ผลแล้ว เปรียบเหมือนพืชสน
ยางแล้ว เพราะไม่ขึ้น ตัวอย่าง

เช่นนาย ก. ฟ้นนาย ข. ไม่ตาย
แต่บาดเจ็บ เอาปืนยิงซ้ำ นาย
ข. จึงตาย ศาลตัดสินลงโทษ
นาย ก. ในฐานที่ยิงนาย ข.
ตาย ส่วนโทษที่ฟ้นนาย ข.
บาดเจ็บเป็นอันพับไป จะเอา
มาฟ้องอีกไม่ได้)

หมวดที่ ๒ ให้ผลทางกิจ (หน้าที่) คือ

๑. **บทกกรรม** **กรรมแต่งให้เกิด** (สามารถยังผู้ทำ
ให้เคลื่อนจากภพหนึ่ง แล้วให้ถือ
ปฏิสนธิในภพอื่น)
๒. **อุปัตถัมภกกรรม** **กรรมสนับสนุน** (ไม่อาจแต่ง
ปฏิสนธิเอง ต่อเมื่อชนกกรรมแต่ง
ปฏิสนธิแล้ว จึงเข้าสนับสนุน
ส่งเสริม)

๓. **อุปปีฬกรรม** **กรรมปีบคัน** (เมื่อชนกกรรมแต่ง
ปฏิสนธิแล้วเข้าปีบคันผลแห่งชนก-
กรรมไม่ให้ผลเต็มที)
๔. **อุปมาตกรรม** **กรรมคัตรอน** (ย่อมคัตรอนผลแห่ง
ชนกกรรมและอุปปีฬกัมภกรรมให้
ชาติเสียทีเดียว)

หมวดที่ ๓ ให้ผลตามลำดับ

๑. **ครุกรรม** **กรรมหนัก** (ในฝ่ายอกุศลท่านจัด
เอาอนันตริยกรรมในฝ่ายกุศล ท่าน
จัดเอาสมาบัติ ๘)
๒. **พหุกรรม** **กรรมชัณ** (ได้แก่กรรมอันเคยทำ
มามาก ทำมาจนชิน)
๓. **อาสันนกรรม** **กรรมเมื่อจวนเจียน** (ได้แก่กรรม
อันทำเมื่อจวนตาย)

๔. กตัตตากรรม **กรรมสักว่าทำ** (ได้แก่กรรมอันทำ
ด้วยไม่ตั้งใจ เช่น มีเจตนาเพียงจะ
เขียนเขา แต่เขาถูกเขียนแล้วตาย)

การจำแนกกรรมออกต่าง ๆ อย่างเช่นนี้ ก็เพื่อห้าม
คราวเห็นสับปลับแห่งกรรม คนหนึ่งทำกรรมไว้ทั้งที่เป็นบุญ
ทั้งที่เป็นบาป กรรมต่างอย่างต่างให้ผลตามคราวที่ได้ช้อง
หรือหลายคนทำกรรมอย่างเดียวกัน ให้ผลยิ่งหย่อนกว่ากัน
หรือบางคนทำกรรมอย่างหนึ่งไว้แล้ว ยังไม่ปรากฏว่าได้
เสวยผลแห่งกรรมนั้น จนตายไปแล้ว หรือบางคนได้เสวย
ผลที่ไม่ปรากฏเพราะได้ทำกรรมอะไรไว้ ไม่พิจารณาให้
รอบคอบด้วยสติ อาจเห็นสับปลับไปไม่ได้จริง แล่นไปสู่
อภริยทัญญิ **ความเห็นว่าเป็นอันทำ** เมื่อเข้าใจส่วนแห่ง
กรรมอย่างนั้นแล้วจะได้มันอยู่ใน **กัมมัสสัคคาสัทธา** **ความ**
เชื่อว่าบุคคลมีกรรมเป็นของตนเอง ทำดีได้ดี ทำชั่ว
ได้ชั่ว

เรื่องกรรม ๑๒ นี้ โปรดดูข้อความพิสดารในธรรม
วิภาคนิพนธ์ ๒ ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยา
วชิรญาณวโรรส นำมาแสดงแต่โดยย่อพอเป็นแนวทาง
เท่านั้น

ในสุกสูตร พระพุทธเจ้าทรงแสดงผลของกรรมไว้ ๗ คู่
๑๔ อย่าง ยังมีใจความโดยย่อต่อไปนี้

๑. **คนมีอายุสั้น** เพราะเป็นคนโหดร้ายปราศจาก
เมตตาการุณา ชอบฆ่าสัตว์ คนมีอายุยืนเพราะเป็นคนอ่อนโยน
มีเมตตาการุณา หวังความสุขต่อสัตว์ทุกจำพวก (คนใจโหดร้าย
ถึงฆ่าคนได้ ยิ่งอายุสั้นทันตาเห็น เพราะจะต้องถูกลงโทษ
ถึงตายบ้าง)

๒. **คนมีโรครมาก** เพราะเป็นคนชอบเบียดเบียน
ทำร้ายผู้อื่น คนมีโรคน้อย หรือปราศจากโรค เพราะเป็นคน
ใจเย็น ไม่ชอบเบียดเบียนทำร้ายผู้อื่น (คนที่ชอบตีรันฟันแทง
ร่างกายย่อมบาดเจ็บ ต้องรักษาอยู่เสมอ)

๓. **คนมีผิวพรรณไม่งาม** เพราะเป็นคนเจ้าโทสะ มักโกรธแค้นแต่ในเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ คนมีผิวพรรณงามน่ารัก เพราะเป็นคนมีขันติอดทน ไม่โกรธง่าย (คนแต่งตัวสวย ๆ พอเกิดความโกรธแสดงกิริยาว่าใจไม่ได้ออกมา ก็หมดสวย)

๔. **คนมียศมีบาริวน้อย** เพราะเป็นคนชอบริษยาผู้อื่น เห็นผู้อื่นได้ดีทนอยู่ไม่ได้ คนมียศมีบาริวนาน เพราะเป็นคนมีมุทิตาจิต หลอยชื่นชมยินดีในเมื่อผู้อื่นได้ดี ไม่อิจฉาริษยาใคร ถือว่าเขาได้ดีก็เพราะบุญของเขา (คนชอบอิจฉาริษยาผู้อื่น จะมีใครอยากให้เป็นคนใหญ่คนโต และจะไม่มีใครอยากคบหาด้วย เพราะเกรงว่าจะถูกอิจฉาริษยาเอา)

๕. **คนมีโรคสมบัติน้อย** เพราะเป็นคนตระหนี่ ไม่กล้าเสียสละในคราวที่ควรเสียสละ คนมีโรคสมบัติมาก เพราะเป็นคนไม่ตระหนี่ โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่คนที่ควรเผื่อแผ่ (คนไม่กล้าลงทุน ไม่กล้าเสียสละ จะร่ำรวย

อย่างไรได้ เช่น การทำนา ทำสวน การค้าขายก็ต้องกล้า
เสียสละ ในเมื่อถึงคราวสละ จึงจะมีหวังได้รับผลตอบแทน)

๖. **คนเกิดในตระกูลต่ำ** (มีฐานะต่ำ) เพราะเป็น
คนมีนิสัยกระต้างถือตัว ไม่อ่อนน้อมเคารพสักการะแก่คนที่
ควรอ่อนน้อมเคารพสักการะ คนเกิดในตระกูลสูง (มีฐานะ
สูง) เพราะเป็นคนมีนิสัยถ่อมตน อ่อนน้อมเคารพสักการะ
แก่คนที่ควรอ่อนน้อมเคารพสักการะ (คนถือตัวจิตใจกระต้าง
ใครจะยกย่องให้สูงมีภาวितिว่า ผู้ชายย่อมได้บูชาตอบ ผู้ให้
ย่อมได้ให้ตอบ แม้เป็นเด็กถ้อยมือไหว้ผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่
ก็ต้องยกมือไหว้ตอบ หรือแสดงกิริยาตอบแทน)

๗. **คนที่บุญญาอ่อนไม่เจตียวลาด** เพราะไม่
ชอบสมาคมกับนักปราชญ์ (ไม่มีใครรู้ได้เอง ต้องมีครู ถ้า
ไม่ยอมสมาคมกับครู จะมีความรู้ได้อย่างไร)

ผลเสียและผลดี ๗ ข้อนี้ เกิดเพราะกรรมคือการกระทำ
ของตนเองชีวิตจะเป็นอย่างไร คือ จะมีอายุสั้นหรืออายุยืน
เป็นต้น ตนเป็นผู้กำหนดไว้แล้วด้วยกรรม คือการกระทำ

ของตนเอง จึงเรียกว่า “**กรรมลิขิต**” คือกรรมเป็นเครื่องลิขิตชีวิตของเจ้าของกรรมนั่นเอง

บางคนถ้าได้รับทุกข์โทษก็พูดว่า ตามบุญตามกรรม หรือสุดแท้แต่บุญแต่กรรม ความจริงเราเป็นผู้ทำกรรมเอง รับผลของกรรมเอง ถ้าเป็นกรรมเก่าคือกรรมที่ได้กระทำลงไปแล้วก็แก้ไขไม่ได้ ต้องตามบุญตามกรรม คือสุดแท้แต่ผลกรรมที่ทำไว้แล้วจะอำนวยให้ แต่ถ้าเป็นกรรมใหม่คือกรรมที่ยังไม่ได้กระทำ ยังแก้ไขได้ ไม่ต้องตามบุญตามกรรมเพราะยังไม่ได้กระทำ ผลใด ๆ ก็ยังไม่เกิด ถ้าต้องการผลดีก็ทำกรรมดี แต่ถ้าต้องการผลดี เช่นอยากเป็นคนสูงตัวฐานะ แต่เป็นคนกระต้างถือตัว ก็ไม่สมควรต้องการกับได้ผลตรงกันข้าม คือต้องเป็นคนตกต่ำ ไม่มีใครอยากยกย่องให้สูง เพราะเกรงจะเหยียดหยามเอาเขาเข้า ในเมื่อได้ก็สูงขึ้นไป

กรรมชั่ว พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้ให้ปฏิบัติ ๒ อย่าง คือ

๑. พยายามลดกรรมชั่วที่ทำแล้ว ด้วยการไม่ทำ
กรรมชั่วนั้นอีกต่อไป (ถ้ายังละไม่ได้เด็ดขาด ก็ต้องลด
กรรมชั่วลงเสียให้มากเท่าที่จะมากได้ ถ้ายังลดไม่ได้ก็ต้อง
ให้คงที่อยู่ที่เท่าเดิม อย่าไปเพิ่มความชั่วให้มากขึ้น เช่น ยังละ
โลภ โกรธ หลง ไม่ได้ ก็ต้องลด โลภ โกรธ หลง ให้
น้อยลงเท่าที่จะน้อยได้ ถ้าลดไม่ได้ก็ต้องให้โลภ โกรธ หลง
คงที่อยู่ที่เท่าเดิม อย่าเพิ่ม โลภ โกรธ หลง ให้มากกว่าเดิม)

๒. พยายามระงับกรรมชั่วที่ยังไม่ได้ทำ อย่าไป
ทำเข้าด้วยการมีสติอยู่เสมอ อย่าปล่อยสติ

กรรมดี พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้ให้ปฏิบัติ ๒ อย่าง
คือ

๑. พยายามสร้างทำความดีที่ยังไม่เกิดให้เกิดมี
ขึ้น (ให้ทานอยู่เสมอ ๆ แล้วควรพยายามรักษาศีลดูบ้าง
รักษาศีลอยู่เสมอแล้วก็ควรพยายามหัดทำใจให้เป็นสมาธิบ้าง)

๒. พยายามรักษาความดีที่ทำแล้วไม่ให้เสื่อม
ด้วยการทำความดีเช่นนั้นเสมอ ๆ หรือทำดีเช่นนั้นให้
มากขึ้นเสมอ ๆ

กรรมคือการกระทำของเราอันแหละ เป็นเครื่อง
ลิขิตชีวิตของเราให้เป็นไปต่าง ๆ หาใช่อะไรอื่นไม่
